

VIII.

De privato ecclesiasticorum officiorum Breviario extra chorum ¹

Et si Christiani omnes juxta ^a Christi Domini mandata orare semper debeant sine intermissione; Sacerdotes tamen & Clerici tanto id crebrius ac studiosius præ cæteris facere debent, ^b quanto peculiarius ex reliquo Christiano populo vocati sunt in sortem Domini; ut illi in Sanctuario deserviant, ac pro universo populo Christiano jugiter orent, instar Levitarum veteris Testamenti, de quibus Dominus per Moysen dixit, ^c *Tuli Levitas præ cunctis primogenitis filiorum Israel, tradidique eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut SERVIENT MIHI in Tabernaculo Fæderis, & ORENT PRO EIS.* Hinc Apostolus Timotheum, quem Ephesiorum ordinaverat Episcopum, de Sacerdotali & Ecclesiastica instruens disciplina, ^d *Obsecro, inquit, primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus.* Et merito sane, ut qui peccata populi comedunt, hoc est fructus & dona a fidelibus oblata pro remissione peccatorum suorum; & ipsi vicissim pro eis orent, eosque in lege Domini instruant, docentes eos servare quæcumque Dominus mandavit nobis; quia non omnis, qui Christianus est & Christo dicit ^e *Domine domine*, intrabit in Regnum cælorum, sed qui fecerit voluntatem Patris ejus, ipse intrabit in Regnum cælorum. Quæ Dei voluntas cum in legalibus, Prophetis, Euangelicis, & Apostolicis scripturis innotescat, earum lectioni incumbere

-
- a. Mar. XIII, 33. Luc. XVIII, 1. XXI, 36.
  - b. Vid. S. Cyprianum in ep. I. al. LXVI.
  - c. Num VIII. 18.
  - d. I Timoth. II. 1.
  - e. Matth. VII. 21.

(1) Præsens Opusculum vulgavit, uti norunt omnes, clariss. Josephus Blanchinus pag. 460 & aliis inde sequentibus tom. I, partis II illius quam incœperat Operum omnium Ven. Thomasii, editionis & de qua rationem omnem nos exposuimus tom. I. pag. (III) not. 2, & sequenti. Nos in præsentī opusculum idem exhibemus juxta exemplar Ms. Codicis Bibliotheca Albana. Anno M. DCC. VI illius scripsisse Thomasium inde colligimus, quod eodem in Ms. Codice, initio Opusculi ad charta latus, memorati anni, numerica nota in Romanorum characteribus legamus.

Clericis necesse est, ut cognoscant quæ Deus jubet & prohibet; & quæ sit via quæ ducit ad vitam, & quæ ducit ad perditionem. Unde Apostolus Paulus Timotheo Episcopo hoc maxime munus inculcat, scribens: ^a *Attende LECTIONI, EXHORTATIONI, & DOCTRINÆ ... Hæc meditare; in his esto: ut protectus tuus manifestus sit omnibus: Attende TIBI & DOCTRINÆ: insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audiunt.*

Ex duplici hoc Clericorum munere, orandi scilicet omni tempore non tantum pro se, sed & pro aliis; ac docendi semetipsos & alios, Ecclesiasticum nocturnum ac diurnum, certisque noctis & diei horis assignatum fluxit officium; quo saltem utrique muneri utcumque satisfaceret. Constat namque Canonicum Officium ex obsecrationibus, orationibus, postulationibus, gratiarum actionibus, ac lectionibus divinæ Scripturæ, ex quibus Psalmi ferme omnes ad quatuor illa capita, *obsecrationes* nempe, *orationes*, *postulationes*, & *gratiarum actiones* revocantur, ut testantur Eusebius Cæsariensis Episcopus in psal. xxiv; & S. Athanasius in Ep. ad Marcellinum. Ob quam caussam tam frequens fuit olim Psalmus in ore Christianorum, ut ^b vox *Ecclesiæ* fit appellatus a B. Ambrosio. Ab exordiis Christianæ Fidei ab Apostolis id didicit Ecclesia, Paulo teste cum scribit: ^c *Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismet ipsis in Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino: & rursum, Verbum Christi ^d habitet in vobis abundanter in omni sapientia, docentes & commonentes vosmet ipsos Psalmis, Hymnis, & Canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.* Est profecto Psalterium commune promptuarium & veluti formularium quoddam orandi, quod explicatius atque diffusius varias pro varietate caussarum expromit formas orationum, quarum postea Christus Dominus compendium tradidit in sua Oratione, quam idcirco Dominicam nuncupamus: ut verissime propterea scripserit Innocentus Papa III. ^e *Inter omnes Orationum species, post Orationem Dominicam præeminet Psalmodia. Si quis speciales Psalmos subtiliter investiget, perfectam in eis formam orandi inveniet ad divinæ propitiationis gratiam obtinendam.*

S. Ambrosius lib. VI de Sacramentis cap. v, num. xxv. *Psalmorum David licet unus Libellus, habens eas virtutes orationis, quas supra diximus (idest orationes, obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones) tamen plerumque & in uno Psalmo omnes istæ orationis partes inveniuntur.*

Hoc ecclesiasticum officium a principio nascentis Ecclesiæ convenientibus omnibus Fidelibus in unum antelucano maxime, ac vespertino tempore publice persolvebatur; additis quibusdam specialibus precationibus pro diversis statibus hominum atque necessitatibus, & pro energumenis, catechumenis, pœnitentibus &c. .... quæ monente Diacono, populoque respondente *Kyrie eleison*, moxque orante Antistite, peragebantur, ut

-
- a. I Tim. III. 13.
  - b. Præfat. in Psal. n. 9.
  - c. Ephes. v. 18.
  - d. Coloss. III. 16.
  - e. In Proemio Comment. in VII. Psalm. Pœnitentiales.

late habemus in Constitutionibus, ^a quæ dicuntur Apostolicæ, & nobis disciplinam exhibent trium priorum sæculorum Ecclesiæ Christianæ. Ejusmodi ecclesiastico Officio paulatim alia quoque adjecta sunt sæculo iiii, & v; hymni videlicet a scriptoribus ecclesiasticis confecti, antiphonæ, ac responsaria; ^b quin & ipsamet Psalmodia, quæ primis sæculis *Responsorio cantu*, ut dicebant; hoc est, cantore præcinente versiculos, & populo eosdem repente in usu fuerat ^c varie usurpari cœpit vel alternantibus psallentium choris, vel cunctis una voce cantantibus, vel uno solo Psalmum totum canente; quæ omnia ad minuendum populi laborem, tædiumque vitandum, & ad excitandam hac varietate attentionem animi, ac repellendas evagationes mentis pie sancteque introducta sunt, ut indicat S. Augustinus, ^d & aperte docet S. Basilius Magnus: ^e Utilis etiam, ait ipse, meo quidem iudicio hæc in orationibus & psalmorum decantationibus, quæ certis temporibus fiunt, diversitas est atque varietas, ob eam caussam, quod in perpetua similitudine, animo nescio quomodo satietas plerumque oboritur atque fastidium, eaque re aliud agens af futiles cogitationes aberrat: in vicissitudine autem varietateque cum Psalmodiæ, tum singularum horarum, rationis & studium ipsum renovatur, & attentio instauratur.

Cæterum cum ecclesiasticum Officium aliqua de caussa non dicebatur publice sed privatim, tunc ex solis constabat Psalmis, lectionibus, & orationibus, precationibus scilicet brevibus cum genuflexione, quales sunt quas jaculatorias solemus nuncupare, & Oratione Dominica præcipue. De primis tribus sæculis res in aperto est ex Constitutionibus Apostolicis, ^f inquit enim de Christianis: Quod si neque in domo, neque in Ecclesia congregari possunt (propter infideles scilicet) unusquisque apud se psallat, legat, oret, vel duo aut tres simul.

De proximis subsecutis in sæculis idem ostenditur ex libro S. Athanasii, vel saltem vetusti Patris de Virginitate; & ex pluribus epistolis S. Hieronymi, quibus ad Psalmos, & sacræ Scripturæ lectionem hortatur, ut statutis canonicis horis persolvantur.

Sæculo vii, vel viii, in cap. v Quæ ipsis dist. 38., quod Correctores Romani dicunt reperiri apud Bedam, licet S. Augustino illud adscribat Gratianus, inter libros Sacerdotum nulla fit mentio pro Ecclesiastico officio privato, nisi Psalterii tantummodo; cum reliqui libri ad Missam, & publicum potius pertineant officium. ^g Ad sæculum usque viii, Responsorialia, & Antiphonaria, quum Missæ, tum publici Officii separatim in propriis Codicibus scripta circumferebantur, non permixta cum Psalmis, & Lectionibus, quemadmodum hodie continentur in Breviariis; ut colligitur ex illius ætatis Scriptoribus ecclesiasticis: quinimmo tam rara tunc erant ejusmodi Antiphonaria, ut Gregorius Papa III, nec unum habuerit

-
- a. Constitut. lib. VIII. cap. XXXV & XXXVI.
  - b. Eusebius Histor. Eccl. lib. II. c. XVII.
  - c. S. Basilius ep. ad Clericos Neocæsarienses.
  - d. Lib. VIII. Confess. cap VII.
  - e. In Regulis fusius disput. cap. XXXVII.
  - f. Lib. VIII. cap. XXXIV.
  - g. Amalarius in Prologo libri de Ordine Antiphonarii.

Antiphonarium, quod mitteret Ludovico Imperatori, illud ab Urbe petenti, Amalario teste in prologo libri *de Ordine Antiphonarii*. Qui igitur fieri poterat, ut singuli Sacerdotes & Clerici tunc temporis haberent Antiphonaria, ac Responsorialia nocturna atque diurna, quæ uti diximus, separatis Codicibus eo tempore scribebantur; cum nec Romanus ipse Pontifex Antiphonarium superfluum habuerit, quod daret Imperatori? Basilicæ igitur, & Ecclesiæ singulæ suum habebant Antiphonarium ad usum Chori, non quisque Clericorum domi retinebat ad privatum Officium; cum ad hoc ipsum satis esset habere Psalterium, si forte Scripturam sanctam non haberet.

Ex his quæ hactenus dicta sunt, apparat ecclesiasticum Officium privatum, diversum olim fuisse a publico, quod in Ecclesiæ conventu, & choro cantabatur: ¹ ita ut de hoc privato nostro officio dici possit, quod *ab initio non fuit sic*. Hinc videtur ipsum privatum Officium revocandum esse ad pristinam normam constantem ex Psalmis & Lectionibus sacre Scripturæ, remotis Antiphonis, & Responsoriis; quæ ut eorumdem nomina demonstrant cœtum canentium requirunt. Est enim Antiphona ut scribit S. Isidorus quæ ^a *duobus choris alternatim concinentibus* cantatur: Responsorium vero hoc nomine vocatur, quod *uno canente chorus consonando respondeat*. Porro si Officium hoc privatum reducatur at pristinum, commendabile erit non ab antiquitate solum Ecclesiastica, ut supra est dictum, & a facilitate, & minimo labore ordinandi hæc officia quotidiana; verum & a maximis commodis, quæ inde resultarent, quorum hic aliqua indicabuntur.

I. Quia in hoc novo, imo veteri renovato Breviario dicitur semel in hebdomada totum Psalterium dispositum per Ferias hebdomæ; prout antiquitus dispositum est a Romana Ecclesia, & eodem ferme modo nunc habetur in nostris Breviariis. ^b Cum enim legamus SS. Patres unoquoque die hoc strenue implesse; quid mirum si nos tepidi septimana saltem integra illum persolvamus? ^c Legimus Gennadium Patriarcham Constantinopolitanum sæculo v. neminem ordinasse in Clero, qui Psalterium non sciret memoriter: & sæculo vi. nullus ad Episcopatum admittebatur, qui ante non fuisset assiduus in publici Officii choro, quod *Opus Dei* appellabant, Psalmosque memoria non teneret, ut ex S. Gregorio Magno discimus, ^d id quod diu postea ipsemet servavit S. Gregorius PP. III, qui Psalmos omnes memoria retinebat.

Hoc illorum temporum disciplinæ caput pro magno momento erat ob eam causam, ut nimirum Clerici *omni tempore*, ^e ut Christus jubet, & in *omni loco*, ut vult Apostolus, orarent etiam sine libro sola recordatione, & memoria Psalmorum; sicque illud implerent, quod scriptum est in Deuteronomio, ^f *meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere*,

-
- a. Lib. I. de Eccl. Officiis cap. VII & VIII.
  - b. S. Benedictus in reg. cap. XVIII.
  - c. Theodorus Lector in Eclogis ex lib. I.
  - d. Regist. lib. III. ep. XLV. lib. VIII. ep. XXXIV. lib. XII. ep. VI.
  - e. Luc XXI, 36. i. Timoth. II, 8.
  - f. Cap. VI. 7

1. *Interpolatum locum hunc toto paragrapho usque ad verba: Quia in hoc novo &c. exhibet Blanchinus. Nos Ms. exemplar Albana Bibliotheca, licet apographum sit, sequimur.*

dormiens atque consurgens. Ut igitur quantum fieri potest Psalmus sit in ore Clericorum omni tempore & loco, si non memoriter addicitur Psalterium, frequentius saltem, idest semel in hebdomada est repetendum; ut ex frequentiori uso crescat expeditior, promptiorque orationis affectus.

II. Utilitas ¹ hujusmodi Breviarii privati ex cognitione majori proveniet sanctarum Scripturarum, quam Sacerdotes, & Clerici inertes, velint nolint, ex obligatione recitandi Officii consequuntur. In eo namque leguntur sancta quatuor Evangelia, immo totum novum Testamentum: libri sapientiales integri, & ex reliquo Testamento veteri præcipuæ historiæ creationis mundi, diluvii, vocationis Abraham, Moysis, plagarum Ægypti, & exitus inde Israelis, Josue, Davidis, Templi, & Captivitatis Babilonicæ; & ex Prophetis partes præcipuæ ad mores informandos pertinentes.

Absurdum siquidem est (sunt verba Concilii Toletani viii an. dcliii) *eos qui cæteros simpliciores, & laicos habent docere, quibus & disciplinæ, & vitæ debent esse veluti quoddam speculum, ad alicujus ordinis, vel dignitatis promoveri statum, qui legem Dei ignorant, nec litterarum saltem mediocritate sunt insigniti.* Certe non tam laudabile est Clericos peritos esse in divinis Scripturis, quam turpe eas illos ignorare, illudque negligere, quod Dominus præcepit Josue: ^a *Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut custodias, & facias omnia, quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.* Infiniti labores esset huc afferre cuncta, quæ SS. Patres dixerunt summo cum studio urgentes hanc sanctam lectionem Christianis omnibus & viris & mulieribus, nedum Clericis. Recentioris temporis doctissimus Auctor hanc materiam concludat Æneas Sylvius, postea Pius Papa II, qui ita scribit: ^b *Pudeat Italiæ Sacerdotes, quos ne semel quidem novam legem constat legisse: apud Taboritas vix mulierculam invenis, quæ de novo Testamento, & veteris respondere nesciat.*

III. Utilitas esset quod hoc privatum Breviarium posset etiam deservire Oratoriis Confraternitatum Laicorum, & Ecclesiis ruralibus, quæ inopes & vacuæ a Clericis, qui cantare possint antiphonas, & responsoria; hac via divinas laudes haberent saltem diebus festis, Parocho, &

---

a. I. 8.

b. Comment. de dictis & factis Alphonsi Regis lib. II. n. 17.

(1) *Blanchinus ad hunc locum sequentem addidit in margine notam agentem:* Institutio hujus privati Ecclesiasticorum Officiorum Breviarii extra Chorum licet pia videatur, nunc temporis tamen non expediret. *Hac ille. Nec rationem, ibi quam Thomasii consilium licet pium videatur, præsentem in tempore non expediret, aliquam adducit. Ego autem in ea sum sententia, ut statuam & hoc tempore potissimum vel maxime expedire Breviarium illud pro diurno Cursu privato extra Chorum ea ratione dispositum, quam Thomasius proponit, si a Summo Pontifice, ad quem adinet similibus in rebus de Ecclesia disciplinæ disponere, adprobaretur. Sententia, qua tenor, si nulla mihi adessent rationes, non tamen mihi succenseat oportet, qui Blanchinianam velit probare adnotationem; pari enim cum illo ratione rem agerem. At rationes non desiderantur eaque gravissima: adest Thomasii, viri sane in sacris Ecclesiæ ritibus omnium consensione summus; adsunt ea argumenta, qua ex ipsius dissertatione pede veluti suo consequuntur: adest veteris Ecclesiæ disciplina & mores. Demum quid gravius hoc in negotio, quam minus idonea privato orandi modo reperiri, qua modulationi, & canentium concentui sunt ordinata? Verum hac satis.*

scholaribus ^a pueris cantantibus Psalmos. Id quod B. Johannes Chrysostomus urgebat, ^b nimirum ut matutina & ^c vespertina officia in Ecclesiis ruralibus quotidie celebrarentur a Presbytero & Laicis, qui commorabantur in villis.

Restat ut aliquid hic breviter summatimque dicatur de dispositione ejusmodi Breviarii.

Psalmi cum canticis semper iidem dicuntur, prout dispositi sunt per ferias hebdomadæ, tantummodo celeberrimis diebus Natalis, Epiphaniæ, Paschæ &c. exceptis, in quibus ex antiquo more proprii Psalmi recitabuntur.

Oratio Dominica in singulis horis dicetur, omissis cæteris collectis; id quod ex antiquissimo Ecclesiæ ritu Lateranensis Basilica servabat. In Ecclesia Lateranensis Basilica servabat. ^d In Ecclesia Lateranensi, inquit Durandus, in omnibus horis loco orationis alta voce pronuntiatur oratio Dominica, quæ in novo Testamento prima Oratio fuit. Nam & in primitivo Ecclesia sic fiebat: ^e Et revera orationes illæ, quas collectas appellamus, primis sæculis in usu tantum erant pluribus simul fidelibus congregatis; quibus tacite orantibus, mox Sacerdos veluti colligens singulorum orationes, brevem alta voce precem fundebat; quam adstantes confirmabant dicendo. Amen. ^f Quæ orationes, sive collectæ adeo solis Sacerdotibus reservatæ erant, ut nec Diaconis eas dicere liceret.

Lectiones tres tantum quotidie ad nocturnum desumtæ ex sacra Scriptura, quarum III semper erit de S. Euangelio. Hoc modo.

A prima Dominica Adventus usque ad Septuagesimam in primis duabus lectionibus legetur ex Isaia, & aliis Prophetis, in tertiis lectionibus Euangelium S. Lucæ, ita ut totum legatur: ita tamen ut si tempus longum fuerit usque ad septuagesimam, repetantur ex eodem Euangelio lectiones illæ, quæ doctrinam, & instructiones Domini continent. At diebus Natalis & Epiphaniæ propriæ lectiones assignabuntur.

A Septuagesima usque ad Dominicam Palmarum legetur de Genesi, Exodo, Levitico, Numeris, Deuteronomio, Josue, & Judicibus. In tertiis lectionibus legetur totum Euangelium sancti Marci.

In majori hebdomada legentur Lamentationes Jeremiæ Prophetæ, & in ultimo quatrinduo Passio Domini secundum quattuor Euangelistas.

In Paschate inchoabuntur ex antiquissimo ritu Ecclesiæ Actus Apostolorum, & Euangelium S. Johannis,

-
- a. De Officiis publice celebrandis a Scholaribus in Ecclesia (rurali) vide cap. Presbyter 1. de Celebr. Missarum.
  - b. Homil. XVIII in Acta Apostol. in parte morali &c.
  - c. De Vespertinis hymnis & orationibus in Oratorio rurali solitus cantari a mulieribus S. August. lib. XXII. de Civit. Dei cap. VIII. num. 7.
  - d. Ration. Davin. Offic. lib III, cap XIV. num 17.
  - e. Exstant ejusmodi in Actis sanctorum Martyrum præsertim Romanorum.
  - f. Auctor. quæst. Vet. & Nov. Testam. quæst. CI in Tomo III S. Augustini. Cassianus de Institutis Cœnobiis lib. I cap. X. Amalarius de Ordine Antiphonarii ca. i.

& in tertiis lectionibus per illam hebdomadam legetur de resurrectione Domini secundum quatuor Euangelistas; ita ut per hanc hebdomadam legantur duæ lectiones Euangelicæ.

De Actibus Apostolorum sic loquitur S. Augustinus serm. cccvix, num. i. Actus Apostolorum, liber est de canone Scripturarum: ipse liber incipit legi a Dominico Paschæ sicut se consuetudo habet Ecclesiæ. In vetusto Ordine Romano Ms. Monasterio S. Galli de nocte sancta Paschatis sic habetur: Prima lectio de Actibus Apostolorum.

De Euangelio S. Johannis, quod incipiebat legi in Paschate videndus S. Augustinus in serm. cxix, cxx, & cxxi tomo quinto. Typicum, & libri liturgici Græcorum. De Euangelis item de Resurrectione Domini in hebdomada Paschali agit S. Augustinus in pluribus sermonibus per eos dies habitis.

Ab octavis Paschæ usque ad octavas Pentecostes de Actibus Apostolorum, Epistolis Catholicis, & Apocalypsi, & in tertiis lectionibus Euangelium S. Johannis, quod totum legetur, sicuti & superiores libri novi Testamenti.

Ab octavis Pentecostes per tres aut quatuor hebdomadas legetur de libris Regum, vel Paralipomenon; deinde usque ad Dominicam xx, vel xxiii post Pentecosten prima lectio erit ex libris sapientialibus, de Parabolis scilicet, Ecclesiaste, Sapientia, & Ecclesiastico: secunda lectio de Epistolis S. Pauli; & tertia de Euangelio S. Matthæi: ita ut libri sapientiales, Epistolæ S. Pauli, & Euangelium S. Matthæi plene legantur.

A Dominica xxi, vel xxiii, post Pentecosten usque ad Adventum, quia incertus est numerus hebdomadarum, in primis duabus lectionibus legetur de Job, Tobia, Judith &c. & in tertiis lectionibus repetentur lectiones ex Euangelio S. Matthæi, maxime de sermone Domini in monte; in quo sermone continetur summa perfectionis Christianæ.

Præter lectiones nocturni Officii erit & sua lectio brevior in vesperis, in quibus per septem hebdomadæ dies, septem illæ Epistolæ ex Apocalypsi legentur, quæ scriptæ sunt jubente Domino Angelis Ecclesiarum Ephesi, Smyrnæ, Pergami, Thyatiræ, Sardis, Philadelphæ, & Laodiciæ, celebrrioribus tamen festis habentibus suas proprias lectiones vespertinas.

Hæc summatim prælibata sunt, quæ clariora evadent, cum particulatim lectiones distributæ fuerint per singulos dies. ¹

---

(1) *Blanchinus illic de suo subjungit hac verba. Hoc est Votum Congregationis Rituum a V. Thomasio oblatum. Qua unde desumerit aut collegerit me profecto latet.*